

Bútor Kassáról

text: Lucie Zadražilová
*Autorka je kurátorkou
 Uměleckoprůmyslového
 musea v Praze.*
 foto: Jan Rasch

Do ateliéru pražského restaurátora Davida Fialy se před dvěma a půl lety dostal neobyčejně zajímavý soubor modernistického nábytku. Zkušený restaurátor přiznává, že se za svou kariéru dosud s ničím podobným nesetkal. Soubor je unikátní nejen neobvyklými kombinacemi výzdobných prvků a celkovou opulentností, ale hlavně precizním, náročným a v řadě ohledů neobvyklým řemeslným zpracováním.

Stůl se šesti židlemi, sloupové hodiny s dvojtónovým bicím čtverčovým strojem a velký příborník či sekretář byly s největší pravděpodobností dominantami jídelny, případně obývacího pokoje. Nábytkový soubor byl vytvořen na zakázku do košické vily postavené ve stylu art deca ve 20. letech minulého století. Z nemnoha dostupných informací lze dovodit, že maďarský majitel židovského původu se za války stal obětí holokaustu a dům podobně jako řada dalších honosných vil postavených v éře první republiky měnil majitele podle režimu. Střídali se zde soukromí

vlastníci s institucemi. Jeho současný majitel ho před třemi lety koupil včetně souboru nábytku, který byl tím jediným, co se z interiéru dochovalo. Úctyhodné rozměry příborníku totiž znemožnily jeho vystěhování z budovy. Majitel se rozhodl pro kompletní rekonstrukci vily a pro renovaci nábytku, kterou svěřil ateliéru Davida Fialy.

Všechny barvy dřeva

Restaurátorům se podařilo upřesnit dataci souboru na základě popisek, které nalezli v útrobách nábytku. Domnívají se, že se

musel vyrábět v rozmezí minimálně patnácti let, nejdříve od roku 1915. Vzhledem k tomu, že popisky vykazují alespoň dva rozdílné typy rukopisu, dá se předpokládat, že se na jeho výrobě podílelo více truhlářů. Vkládat do dutin a jiných uzavřených míst nábytkových solitérů zprávu o autorovi a průběhu restaurování či renovace je u hodnotného nábytku podle Davida Fialy běžnou praxí. Časté to je například u hodin a u barokního mobiliáře. V případě nábytkového souboru z košické vily se však jedná o popisky k výrobě, nikoli k renovaci, což je velmi neobvyklé. „Svědčí to o tom,

STAV PO RESTAUROVÁNÍ

že vybavení jídelny bylo již v době svého vzniku považováno za unikátní a vzácné,“ domnívá se Fiala.

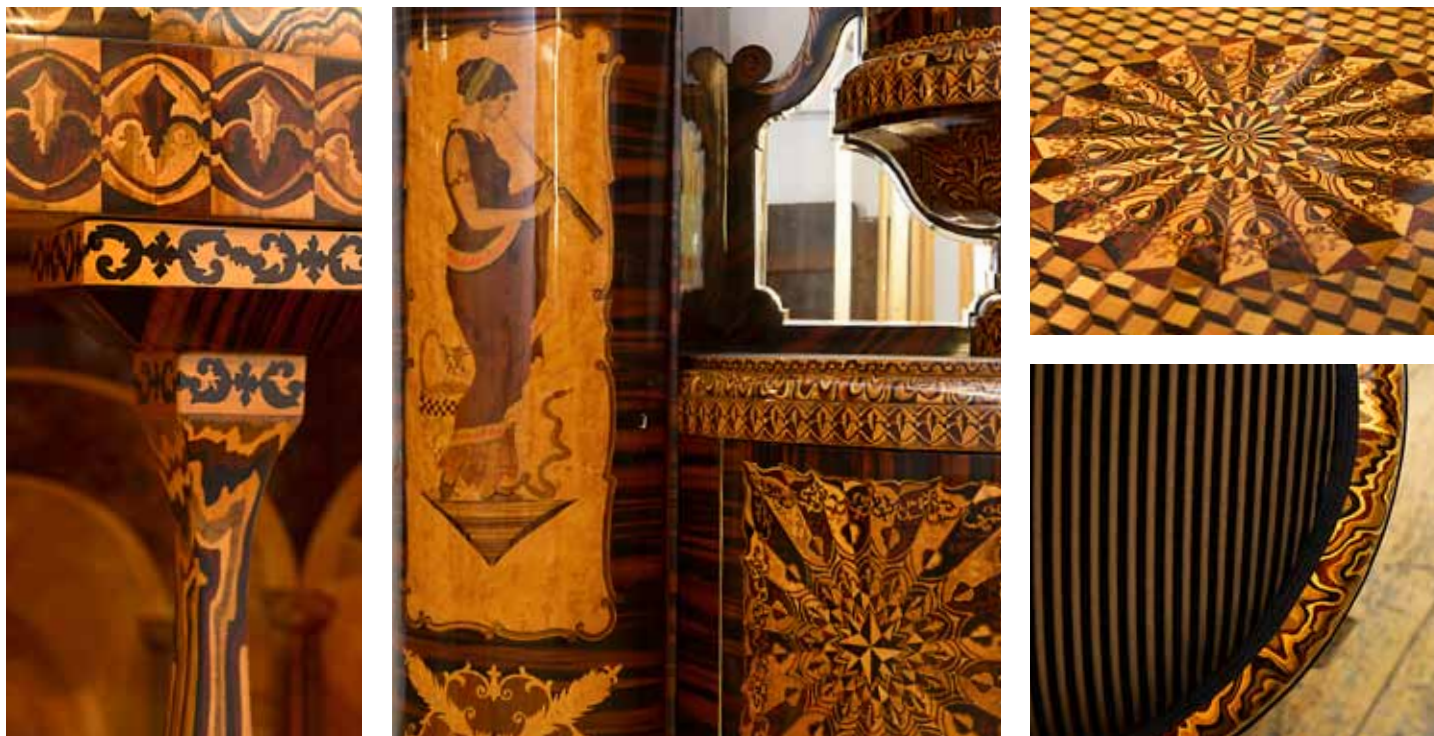
Unikátní je i složitý konstrukční plán se základovými masivními dílci z měkkého smrkového dřeva, které jsou překlátovány přes sebe. Pro všechny části nábytku platí, že se skládají ze segmentů. Další zvláštností je, že veškeré tvary jsou kulaté a bohatě intarzované. Výrazného efektu docílil výrobce kontrastem mezi geometrickými intarziemi a oblými tvary nábytku. Co se použitých materiálů týče, mimo konstrukci jsou základem tvrdé tmavohnědé orientální dřeviny palisandr a druh ebenu makasar. Intarzie jsou pak vytvořeny z tuzemských, evropských i orientálních ovocných dřevin. Objevuje se temná višň, jabloň, probarvovaná hruška, světlý javor, ořech a další.

Bohatá výzdoba kombinuje tři typy intarzií. Na příborníku jsou zobrazeny dvě ženské antické figury s velmi dobře zpracovanými drapériemi a detailně propracovanými výrazy obličejů. Dýhy jsou zde použity tak, aby léta dřevin vystihovala anatomii tváří. Inspirace antikou tematicky propojuje příborník s hodinami, v jejichž spodní části se nachází intarzovaný motiv antických sloupů. Druhým typem intarzií jsou již zmíněné geometrické vzory. Z řemeslného pohledu jsou ovšem nejzajímavější dokonale zpracované negeometrické intarzie s neviditelnými spoji mezi kontrastně barevnými dýhami, například tmavou třešní a světlým jasanem. Jeden dílec za druhým se opakují v různých vlnkách, které sice zachovávají určitý řád, v celku však tvoří těžko uchopitelnou dynamickou strukturu.

Krůček po krůčku

Všechny části nábytkového souboru byly v žalostném stavu a neexistovala jediná, která by nemusela projít kompletní renovací. Konstrukce byla rozpadlá, při její výrobě byl použit kostní klíč, který po tak dlouhé době neměl potřebnou pevnost. Výhodou naopak bylo, že se zachovalo až na detaily vše, takže nebylo nutné vyrábět některé díly nově. Nábytek restaurátoři ve vile nejprve demontovali, poté ho převezli do Prahy a v pražském ateliéru rozebrali a vyjmuli všechny dýhy. Základové dýhy v konstrukci se sklízily, poté přišly na řadu intarzie.

„Největším oříškem pro nás bylo sehnat na doplňování palisandr a makasar s co nejpodobnějšími léty a žilkováním, jako měly původní dřeviny, protože je nutné, aby na

DETAILY VÝZDOBY

sebe stará a nová léta navazovala. Vhodné exempláře jsme objevili až v Německu. Abychom docílili dokonalého vzhledu, museli jsme v některých případech extrahovat dýhy z bočních částí nábytkových kusů a umístit je na jejich pohledovou část,“ popisuje postup renovace Fiala. Velmi neobvyklé je podle něj také to, že intarzie jsou umístěny i tam, kde to nebylo potřeba, například na boku či zespodu u soklu, což odporuje běžné praxi. Postup použitý u košického souboru byl náročný na materiál i na práci a musel se hodně prodražit. Posledním restaurátorským zásahem se stala nová šelaková politura, zalešťovaná postupně až ve dvaceti vrstvách do vysokého lesku tak, aby povrch nábytku zůstal co nejživější.

Renovaci košického souboru se věnovalo v průběhu dvou a půl roku postupně pět lidí. Vystřídali se na něm specialisté na povrchové úpravy, na konstrukce a konstrukční prvky a na intarzie. David Fiala odhaduje, že pokud by tuto práci měl odvést pouze jeden člověk, který by pracoval denně, strávil by tím jeden rok. Konečná cena kompletní renovace se blíží půl milionu korun. To je však podle Fialy pouhý zlomek hodnoty nábytku. S odhadní cenou si ostatně nevěděl rady ani přizvaný soudní

znalec, protože soubor je natolik zvláštní, že ho neměl s čím srovnat a mohl přihlédnout pouze k pracnosti a složitosti výroby.

Hledá se autor

V současné době je renovace nábytku dokončena a soubor je sestavený v ateliéru (pouhé smontování trvalo celé tři dny!), kde bude součástí výstavy *Nábytkové styly v průběhu staletí*, která poběží od 24. června až do září. Po jejím skončení se soubor opět demontuje a převeze do Košic, kde bude v depozitáři čekat na dokončení rekonstrukce vily a na svůj návrat do ní.

Ke zjištění bližších informací o původu unikátního nábytkového souboru jsme rozeslali emaily několika slovenským odborníkům na nábytek. Všichni bez výjimky ocenili řemeslnou stránku, extravagantnost a opulentnost nábytkových kusů a shodli se na tom, že nic podobného ještě nikdy neviděli. Poukázali na mix stylů, někteří zdůraznili náznaky uherského *biedermeieru*, jiní „zuřivý historismus“, neobiedermeier a dekorativismus počátku 20. století, další ruské vlivy. S Davidem Fialou se shodují v tom, že velmi netypické je použití více ornamentálních forem na jednom kusu.

Spekulace se mohou ubírat i jiným směrem. Svěrázná výzdoba nábytkového souboru i výběr materiálů, a hlavně netradiční práce s nimi vykazují jisté podobnosti s ranými díly maďarského modernisty Lajose Kozmy (1884–1948). Kozma studoval v Budapešti a po roce 1906 se připojil ke skupině mladých návrhářů, kteří se inspirovali maďarským a rumunským lidovým uměním a v tomto duchu navrhovali nábytek. Vzory hledal mimo jiné v baroku a velmi osobitým způsobem propojoval luxusní a tradiční dřeviny a další materiály. Zároveň využíval barevnost typickou pro art deco a v jeho díle je patrná i obliba Wiener Werkstätte. Je doloženo, že působil i v Košicích, kde navrhl v druhé polovině 20. let synagogu pro příslušníky neologické židovské obce s obrovskou elipsovitou kupolí. ■■

NÁBYTKOVÉ STYLY V PRŮBĚHU STALETÍ

místo: [Chvalská tvrz](#)

termín: 24. 6.–21. 9. 2014

www.atelier-fiala.cz